

LEDER

Kære abonnent – Kurasje er blevet »slankere«, som det hedder med en af anoncesprogets eufemismer.

Ved slutningen af sidste abonnementsrække 21-24 lovede vi dig, at du som sædvanlig ville få mindst 500 sider kvalificerede marxistiske teoribidrag til og konkrete analyser af kapitalismens politiske økonomi. Med dette dobbeltnummer, som slutter indeværende række, er vi for en gangs skyld ikke nået helt derop.

Kurasje er stadig et af de største og billigste tidsskrifter på venstrefløjen, takket være et stort antal stabile abonnenter og en betydelig tilsidesættelse af almindelige kapitalistiske kalkulationsprincipper. Vi vil gerne fastholde denne position og samtidig vedblive trods inflationen med at kunne udsende den samme stofmængde indenfor et år, som vi har gjort de sidste tre årgange. Kompromisset er blevet en temmelig moderat abonnementsforhøjelse på 10.- kr. fulgt op af denne kraftige opfordring til at gentegne dit abonnement og skaffe nye abonnenter til abonnementsrækken 29-32.

Det skal ikke skjules, at det er blevet vanskeligere at lave et teoretisk marxistisk tidsskrift. På den »praktiske« side, som vi startede med, drejer det sig om stigende omkostninger og faldende købekraft. Disse problemer er ikke de vigtigste, men kan alligevel godt blive de mest presserende. Vigtigst er det politiske og faglige indhold i tidsskriftet – også her er det hele blevet vanskeligere.

Den fragmentering som kendetegner venstrefløjen genfinder man nemlig også inden for den aktuelle marxistiske teoriudvikling. De forskellige politisk-teoretiske positioner kan ikke – ihvertfald ikke længere – rubriceres blot i to kasser. Der skal mange til – men spørgsmålet stiller sig, om det overhovedet er meningsfuldt nu med en sådan klassificering? Fragmenteringen og differentieringen af den marxistiske teoriudvikling er ikke entydig dårlig, men er bl.a. en sund reaktion på den lidt for firkantede frelstthed, der var bagsiden af Marx-renaissancens erkendelseseksplosion. Teoriudviklingen er imidlertid ikke blot kendetegnet ved indre differentieringer, men nok så meget ved deciderede uenigheder om mål og midler.

I dette teoretiske klima har redaktionen forsøgt at navigere gennem de oprørte vande for at bringe fortidens indsigter med til fremtidens kyster. De to farligste skær på denne sejlads (her kan den klassiske dannede læse evt. indsætte navne fra græsk mytologi, etc.) har heddet dogmatisme og opportuniste – og selv synes vi ikke, vi er grundstødt på nogle af dem endnu, men vi har nok været meget tættere på det første end på det andet!

Problemet er at være åben, uden at være princip- eller kritikløs. Kurasje ønsker ikke at være – og har faktisk heller ikke i adskillige år fremstået som en teoretisk monolit, som en blok uden indbyrdes uenigheder eller modsætninger. Vi har således både bragt og skrevet artikler, der dækker et ret vidt spektrum af uenigheder, ud fra en opfattelse af, at uenigheder kun er produktive, for såvidt de forskellige synspunkter konfronteres med hinanden. Dette kan bl.a. ses i de seneste numres diskussion af »realanalyseproblemet«.

Redaktionspolitisk ser vi derfor opgaven som at bidrage til venstrefløjens generelle afklaring ved at lave et teoretisk tidsskrift, der både er åbent for aktuelle strømninger, bevægelser og uenigheder på denne venstrefløj og samtidig forsøger at holde fast i de indsigter og teoretiske landvindinger, som »rekonstruktionsbølgen« (dvs. opgøret med den stivnede sovjetmarxisme) og det frugtbare »universitetsmarxistiske« miljø betød i slutningen af tresserne.

»At holde fast i tidligere indsigter« vil – som det er sagt i de sidste mange ledere og artikler i Kurasje – sige at kritisere og videreudvikle den marxistiske teoris indsigter i den samfundsmæssige udviklings dynamik. Det er ikke ensbetydende med, at tidligere indsigter, herunder Marx', ikke også skal udsættes for kritik og eventuelt for afvisning – tværtimod. Det er derimod en understregning af, at den permanente teoretiske kritik – det permanente selvopgør om man vil – er en integreret del af marxistisk videnskab, der tager sig selv alvorligt som marxistisk.

Den marxisme som i disse år erklæres og erklærer sig selv *i krise*, er og har altid været en marxisme, der ikke tog sig selv alvorligt. En »ukritisk« videnskab, der forlængst var forstenet som legitimationsvidenskab for forskellige »marxistisk-leninistiske« organisationer, deres politiske strategi og forhistorie.

I Indledningen til temaet »Til kritikken af det daglige liv« i nr. 23/24 fra april 1980 kunne man bl.a. læse: »... For så vidt marxismen er i »krise«, fordi den ikke *på forhånd* har analyseret kapitalismens historiske forandringer, henviser denne »krise« kun til marxismens udogmatiske forhold til virkeligheden, og til det – for marxister – selvfølgelig forhold, at virkelighedens forandringer kun kan kritiseres i samme hastighed som de virkelig finder sted. »Krise« i denne betydning til marxismens produktive udvekslingsforhold med samfundet, og til nye, aktuelle, *påtrængende* arbejdsopgaver, der må tages fat på« (s. 4).

Set i dette perspektiv har den udogmatiske og selvkritiske marxisme altid været i krise, fra tid til anden forstærket af, at kapitalismen også var i krise, med de voldsomme forandringer i vante samfundsmæssige strukturer, der som regel følger heraf.

Men det er ikke denne form for krise, det er blevet så mondænt at snakke om. Det drejer sig snarere om vrangsidens heraf. Stillet overfor nye udviklings-

former for kapitalismen, som der ikke i den marxistiske teori foreligger fix og færdige svar på, erklæres denne straks i krise. De for tiden mest fremherskende svar herpå udgør efter vores mening den *egentlige krise* for marxismen som revolutionær teori. Den økonomiske krise og den omfattende arbejdsløshed opfattes som trussel mod venstrefløjen snarere end mod det borgerlige samfund – og marxismen må straks udvikle koncepter til at bemestre denne krise. Resultatet bliver at *kritikken af den politiske økonomi* erstattet med en ny politisk økonomi, en ny og bedre økonomisk styringsvidenskab. *Opportunismen* i form af teoriens borgerliggørelse og kravet om den umiddelbare, praktiske anvendelighed står på lur.

Men også denne udviklings modpol: *dogmatiseringen* udgør en »krisetendens« for den marxistiske teori. Stillet overfor kritik af dens analyser, resultater og positioner rekurreres til tidligere, historiske positioner og til syvende og sidst til Marx' og Engels' tekster, hvorfra der fremdrages skriftsteder til belæg for analysen uden, at der bliver tvivlet på disse »steders« sandhedsværdi (eksegese) og uden at de bliver gjort til genstand for en indholdsmæssig, sammenhængende diskussion (eklektisme).

Overfor disse udviklingstendenser må både det radikale og udogmatisk i den marxistiske kritik af kapitalismen fastholdes.

Kurasjes redaktion forstår sig selv som en del af denne radikale udogmatisk marxistiske bevægelse. Vi føler os derfor politisk forpligtet til både at tage de nye påtrængende problemer op, som den kapitalistiske krise stiller til behandling, og at kritisere vores eget teoretiske grundlag. At dette ikke er i højsædet hverken i den akademiske verden eller på den politiske venstrefløj gør det ikke mindre vigtigt.

Det var lidt om grundlaget for, at vi vil opfordre dig til at tegne hhv. gen-tegne abonnementet for næste række 29-32 (1981-82).

I dette sidste nummer af den gamle række bringer vi først tre artikler, som alle er centreret omkring analysen af den nuværende krise og dens virkninger i forhold til arbejderklasse og arbejderbevægelse.

I artiklen »Kommentarer til diskussionen om arbejderklassens kampbetingelser og reformismekritikken i den nuværende krise« lægges der op til en diskussion af spændingsfeltet mellem de almene bestemmelser af arbejderklassens kampbetingelser og -former, der har stået i centrum i den diskussion, der har fundet sted specielt i Kurasje, og de historiske særtræk, der karakteriserer den nuværende krise. Hvad er de materielle forudsætninger for den tilsyneladende kontinuerte reproduktion af de tanke- og fordelingsfor-

mer, der udgør reformismens grundlag? Denne diskussion peger på, at belyningen af forholdet mellem kriseforløb og reformisme må fokusere på konkurrencen og konkurrencebetingelserne inden for arbejderklassen. Samtidig peges der på, at det er vigtigt at skelne mellem bevidsthed og reformisme forstået som reproduktionskampens praksisformer, som de er bestemt af konkurrencebetingelserne – hvis sigtet er at kunne påpege systemoverskridende bevidsthedselementer.

I artiklen »Tilpasning eller oprør – om ændringerne i arbejderklassens reproduktionsbetingelser i krisen«, fortsættes den diskussion om arbejdskraftreproduktionen, som er indledt i Kurasje nr. 23/24. Indledningsvis diskuteres det, hvordan sammenhængen mellem modsætningen imellem produktion og reproduktion kan forstås samfundsmæssigt – dvs. i gennemsnitlig forstand. Diskussionen styres ind i den dualitets (dobbellogik) – og totalitetsopfattelse, der f.eks. er blevet præsenteret i tidsskriftet Kontext. Pointen i artiklen ligger i samtænkningen af ændringerne i konkurrenceforholdene på arbejdsmarkedet imellem forskellige dele af arbejderklassen, og ændringerne i reproduktionsmulighederne.

Tesen er, at placeringen i konkurrencen på arbejdsmarkedet imellem forskellige dele af arbejderklassen, også hænger sammen med de reproduktionsbetingelser, som arbejdskraften skabes under.

Christel Neusüss' artikel omhandler de forhold, der er nye og karakteristiske for den nuværende krise.

Et centralt forhold i denne sammenhæng er verdensmarkedets ændrede og mere fremtrædende betydning i forhold til 30'er-krisen, og de nye betingelser for de statslige kriseløsningspolitikker, som dermed er tilstede.

Neusüss forsøger at vise, at det er nødvendigt, at også den reformistiske arbejderbevægelse bryder med sine vaneforestillinger om kvantitativ økonomisk vækst til overvindelse af krisen og forholder sig til de kvalitativt orienterede krav og behov, som er dukket op blandt grupper af arbejdere og arbejdsløse – og viser, at man i BRD og Italien kan finde enkeltstående eksempler på nyorientering af den faglige kamp og de politiske reformkrav.

Denne diskussion afslutter Neusüss med nogle selvkritiske kommentarer til bl.a. sin egen forståelse af klassebevidsthedens udvikling således som den er kommet til udtryk i Redaktionskollektiv Gewerkschaftens artikler i Prokla (bragt i Kurasje 11 og 12). Disse analyser ser Neusüss nu som for snævert fikserede på arbejdsintensiveringernes skærpelse som afgørende for klassebevidsthedsudviklingen, og antyder, at videreførelsen af den teoretiske kritik må gå i retning af at føre analyserne udover de grænser og rammer, der ligger

fra Marx' side og ikke fastholde en dogmatisk gentagelse af hævdvundne teser.

Med artiklen »Staten og de materielle produktionsbetingelser« genoptages tidligere statsteoretiske diskussioner om statsapparatets rolle i tilvejebringelsen af de materielle produktionsbetingelser. Problemstillingen belyses ved at kritisere de tidligere statsteoretiske bidrag, hvor det begrebslige indhold af det« almene« har været afgørende for forståelsen af tendenser til statsliggørelsen af visse produktionsbetingelsers fremstilling. Her overfor hævdes, at det afgørende ved statsliggørelsen er, at de pågældende produktionsbetingelser fremstilles *uproduktivt*, d.v.s. at de anbragte penge ikke fungerer som kapital, og at det anvendte arbejde ikke fungerer produktivt. Betingelserne for og virkningerne af statslig tilvejebringelse af givne produktionsbetingelser må derfor søges i de specifikke stofflige og akkumulationsmæssige forhold, som har anbragt de pågældende produktionsområder udenfor kapitalens rækkevidde, og samtidig gjort dem til en stofflig og akkumulationsmæssig nødvendighed for totalkapitalens reproduktion.

Den sidste artikel Om »det logiske« og »det historiske« i Marx' kritik af den politiske økonomi behandler grundlæggende metodiske problemer i Marx' teori. Ud fra en karakteristik af den marxske teori som formanalyse og kategorikritik drejer det sig om denne teoris status overhovedet. Om teoriens forklaringskraft om man vil: Hvad er dialektisk metode og dialektik i den marxske teori?

I en indledning til artiklen har oversætterne søgt at introducere artiklen ved at sætte dens problematik ind i en teorihistorisk sammenhæng og påvise dens teoretiske perspektiver.